

այն համբաւաւոր ամբողջ արձանը, որ է Տէր Անտոնի Տոսկանեսան. սա, յսմանց քահանայ կարծուած՝ լայց իւր թոռանէ աշխարհական լինել վկայուած, այն անձն է՝ որ Վիպլէնա ամբողջին առման ժամանակ՝ վիրալից՝ ինքզինքը ծածուկ մինչեւ վառօդանոցը քարշելով, « Դիւցազնաբար վախճանինք » կ'ըսէ, ու բռնկցընելով՝ ամբողջը հանդերձ յարձրկող ու պաշտպանողներովը յօդ կը հանէ, յամի 1799, յունիս 13: — Արձանը կը ներկայացընէ զԱնտոն ծնկոց վրայ կորած՝ իրանը դէպ ի առջեւ, տկարութենէն ընկնելու և վառ խանձող մի նետելու դիրքի մէջ. զուրպաները սրունից թամբէ վրայ օղով ու ճարմանդով աղետուած են, վարի մասը կօշկով ծածկուած. շապիկը պատառ պատառ, որով կուրծքը, թիկունքն ու թեւերը՝ զրեթէ մերկ. զօրաւոր անձի մի մարմին, դէմքն՝ արիասիրտ ծերու, որ ըմբռնած է այն ինչ կատարելիք մեծ դիւցազնութիւնը, բայց սակաւ մի այլայլած: Զախ թեւն բարձրացած՝ գլուխը կը պատէ, այնպէս՝ որ բազուկն ճակատը ծածկելով՝ ձեռքը բռնցի աջ ականջին վրայ կը հանգչի. այնու բացատրել ուզելով արուեստաւորն, թէ դիւցազն բոլորովին յինքն կեդրոնացած՝ զբաղած է գործը լաւ յաշուցընելու մեծ մտածութեամբ. միով բանիւ, բովանդակ մարմնոյն դիրքն ու շարժմանքը՝ կրակը ձգելու պատրաստ անձի մի տեսիլ կ'ընծայեն: Բայց մեզ կ'երեւի որ փրանկիսկոս՝ Տուրիէլլոս պատմաբանին յիշած՝ մի մեծ հանգամանքի մտադիր չէ եղած, սրով Անտոնի՝ մի քանի զօրաւոր շարժմանք կամ դիրք առած է, մինչդեռ վիրալից և զրեթէ ուժասպառ էր. — այլ և այս գիտողութիւնս մի կողմէ թողած, հեղինակի այս գործը՝ միշտ արուեստի կարեւոր հրաշակերտ մ'է. որ սահմանուած է՝ իբրու հին անցից յիշատակ՝ յիշեալ ամբողջին աւերակաց վրայ բարձրանալու: Հօս վերջացընենք մենք այլ փրանկիսկոսի գործոց դրուատիքը, — զոր կրնայինք դեռ շատ յերկարել, եթէ ստիպուած չլինէինք ապա՝ իւր աշակերտ և հաւասար փայլող Վինկենտ եղբօր վրայ եւս՝ նոյն խօսքերը կրկնել. — զանց ընելով յիշել անոր միւս ձեռակերպքը, ինչպէս՝ Յադրանակ Գերմանիկոսի, Վիկտա, և այլն:

Շարայաբեկի

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

— 303 —

Նոր գիտս մի. — Եւրոպական լրագիրք կը հաղորդեն մեզ՝ թէ մօտերս Սանդիակոյէ զրեթէ երեք հազարամետր հեռու դէպ ՚ի արեւելեան կողմը նուրանոր գիւտեր եղած են. որոնք յիրաւի մեծ լըյս մի պիտի սփռեն՝ ոպանիական արշաւանքէ առաջ Ամբրիկոյ մէջ գտուած ժողովրդոց գոյութեան մասին: Նոյն տեղէն գտուեր են շատ և զանազան կահկարասիներ, կաւեղէն անօթներ, ապակեղէններ, պտուկներ, հրսրգոյթեան և պատերազմի գէն,

քեր, նաև մի քանի փոսեր՝ 15 ոսից մինչև 17 ոսք խորութեամբ փորուած։ Նմանապէս այդ տեղէն յերեւան եկած են բազմաթիւ մարդկային կմախք, որոնք խառնիխառն զանազան դրից մէջ կեցած կը տեսնուին, ուսկից կը հետեւցընեն հնազէտք՝ թէ հոն քաղաք մի թաղուած ըլլայ՝ աստեւօք հրաբխային զօրութենէ կործանած։

Ճանձի օգտակարութիւնն. — Ճանձն որ ցարդ ֆնտակար և անպէտ միշտ մի համարուած էր՝ ներկայիս բնաբանք զննելով իմացան անոր օգտակարութիւնը։ Այժմ ուսումնական անձինք գիտեն թէ ո՛րքան անթիւ անհամար փոքրիկ մակարոյծ միջատներ կան օդոյ մէջ վխտացող, որոնք կարգէ դուրս կը բազմանան մանաւանդ ամառնային եղանակայ մէջ։ Եւ ահաւասիկ ճանձն այս անտեսանելի միջատներէն մեծ բազմութիւն մը անյազարար կը լափէ. և եթէ ճանձն զանոնք չի ջնջէր՝ այդ փոքրիկ միջատներն յիրաւի մարդկային ազգի մեծ աղետից և հարուածոյ պատճառ պիտի լինէին։ Այս միջատներն կու գան ճանձերու վերայ կը կպչին՝ որոնք կնճթկով իրենց մարմինը մաքրելու ժամանակ զանոնք ալ միատեղ կ'որոտան, և զրեթէ զլիաւտապէս անոնցմով կը անանին։

Նոր օդերեւոյթաբանական դիտարան մ'ի Սահրա. — Որլանդ Բոնապարտի խնամքով՝ Սահրայի անապատին Ուեդ-Հաիթ հովտին մէջ՝ կանգնեցաւ օդերեւութաբանական դիտարան մի, պատշաճուած այնպիսի ուղղիչ կոշուած կազմածներով, որոցմով կարելի է իմանալ բարեխառնութեան և ճշնման աստիճանը, եկած անձրեւի քանակը, հողմոյ ընթացքին ուղղութիւնը, անոր երազութեան չափը, երկրաշարժի տեւողութեան ժամանակը, և այլն, և այլն. տեղւոյն բարեխառնութեան մեծագոյնն՝ այսինքն է ամենէն ջերմ աստիճանն է՝ 42⁰, 9, և փոքրագոյնն՝ որ է բսել ցրտագոյն աստիճանն՝ — 40, 4. որ կը ցուցնեն թէ ծայրագոյն կլիմայ մ'է։ Այս ամէն դիտողութեանց նպատակն է՝ սահմանել՝ արմատենայ մշակութեան համար կարեւոր եղող ջերմութիւնը։

Կովկասոյ աստեղաբանական նոր դիտարան. — Ռուսաց ուսումնական վարչութիւնը մօտերս Արաս-Թումանի մէջ, 1370 մէտր բարձրութեամբ ծովու երեսէն, առաջին կարգի դիտարան մի կանգնեց, Ռուսաց գործատանց յառաջ բերած ամենէն ընտիր գործիներով պատշաճուած։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ. — Շնորհակալութեամբ ստացանք ի հեղինակաց առ խմբագրութիւնս և մեզ ուղղուած հետեւեալ գրքերը. Ա. — ՕՐԱՆԿԱՐԻՔ ԱՐԻՄԵՆԻԱՆ ԿՍԵՆՍԱՆԿԱՆ ԻՐԱՌԻՆԻՔ. Անտանական օրէնք յոյն եկեղեցւոյ, մակագրուած հմտական հրատարակութեան Ա. հատորը. գրեց. Պ. Տիմիթրիոս Չօլագեան աշակցութեամբ Սոքրէնեան Ալեքսի Էֆենտիի։ Ի Կ. ՊՈԼՍՈՒ